

ESTRATÈGIES DE PAPER

Luis Ángel Fernández Hermana

Director de la revista electrònica en.red.ando¹

la Unió Europea la preocupa el futur de la premsa de paper, sobretot davant el repte que plantegen les *noves tecnologies*, subterfugi semàntic per a referir-se a la societat de la informació. El setembre de 1997, el Parlament Europeu va rebre l'*Informe sobre l'Impacte de les Noves Tecnologies sobre la Premsa a Europa*, presentat per la periodista i parlamentària europea Kateřina Daskalaki, com a portaveu del Comitè de Cultura, Joventut, Educació i Mitjans, en el qual se subratllaven els canvis que estaven sacsejant el paisatge mediàtic i com aquests podrien afectar els diaris europeus i, de passada, la mateixa democràcia. En l'estela d'aquest estudi, el Centre Europeu de Periodisme¹, ubicat a Maastricht, va demanar a Monique van Dusseldorp, consultora en comunicació, un informe sobre el futur de la premsa de paper, que s'ha debatut durant alguns mesos a la xarxa. Ambdós informes han reforçat la posició de la Comissió Europea de donar suport a les inversions de la premsa tradicional en les seves edicions electròniques en nom de la defensa de la *informació democràtica*. En cap moment s'ha esmentat encara el disseny d'una política semblant a favor dels nous mitjans nascuts com a publicacions electròniques, la qual cosa és un clar indicador del camí que encara queda per recórrer en el si de la mateixa UE.

En una trobada que va tenir lloc a Maastricht fa uns mesos per a debatre ambdós documents, representants de grans diaris europeus –nacionals i locals– exposaren les seves estratègies davant un esdeveniment com és ara Internet, que els segueix omplint de perplexitat. La millor mostra d'aquest estat d'ànim fou la constant apel·lació al *problema* de l'excés d'informació creat per la xarxa, quan un pensaria que, en boca d'un periodista i, sobretot, d'un mitjà de comunicació, això hauria de traduir-se com l'*oportunitat* de desenvolupar criteris d'ordre, organització i reconducció del flux informatiu,

1. Aquest text, amb unes certes modificacions, s'ha publicat a la revista electrònica en.red.ando.

una cosa per a la qual se suposa que la professió periodística està especialment preparada.

No obstant això, cridava més l'atenció la dificultat per a considerar Internet com un espai creat a partir de relacions socials establertes per individus, entitats, empreses, institucions, associacions, agrupacions humanes de diversa mena (rurals, urbanes, locals, regionals, globals), administracions públiques i privades, etc., que en conjunt configuren un territori social nou sustentat pel procés de la comunicació. I, com a tal, és allí on estan sorgint les millors oportunitats per a inventar-lo, promoure'l i consolidar-lo.

Aquesta *deficiència òptica* produeix algunes conseqüències curioses:

1) Quan es parla de premsa relacionada amb les noves tecnologies, l'anàlisi es redueix a l'impacte d'aquestes sobre els mitjans tradicionals, la qual cosa deforma considerablement el paisatge i no permet veure fins a quin punt la relació entre democràcia i informació està experimentant un tomb substancial. La problemàtica dels nous mitjans i les publicacions electròniques –la transcendència de les quals va quedar patent, entre tantes instàncies, en esdeveniments com ara el I Congreso Internacional de la Publicación Electrónica, celebrat a Barcelona el maig de 1998 – apareix només com un increment del soroll informatiu i no com un aspecte nou i revulsiu de l'esmentada relació entre democràcia i informació.

2) Mentre que, d'una banda, s'accepta la crisi d'una certa forma d'entendre el periodisme i la necessitat d'imprimir un gir cap a una premsa més analítica o, com a mínim, més interpretativa dels esdeveniments (un reconeixement el·líptic de la redundància informativa creada pels mitjans tradicionals tant en el món real com a la xarxa), de l'altra, aquesta conclusió no s'emparenta amb el que ja està succeint a Internet amb mitjans capaços de satisfer una demanda d'informació local, segmentada, tallada a gust del lector.

3) Davant la dificultat de trobar matèria periodística en els nous esdeveniments que succeeixen a la xarxa o en la innovadora proposta de comunicació que planteja Internet, es proposa una estratègia escapista. A Maastricht, gairebé tots els mitjans es varen mostrar d'acord en aquest aspecte, tot i que alguns varen reconèixer la seva incomoditat davant del nou escenari. No deu ser fàcil, evidentment, combinar el discurs del baluard de la informació democràtica, per una part, i, per l'altra, oferir com a valor afegit a la seva presència a Internet la venda d'oli de producció local o de cotxes, com varen explicar dos diaris d'Itàlia i Alemanya, respectivament.

4) El discurs sobre Internet està construït a partir de la presència dels mitjans i no de l'existència d'una comunitat reconoscible on tals mitjans puguin actuar. Per tant, la relació entre els mitjans tradicionals i el que podríem anomenar la seva *base natural* –les poblacions d'on sorgeixen– pràcticament no existeix. En altres paraules, no hi ha cap estratègia que alimenti l'existència de lectors organitzats al voltant de les propostes dels esmentats mitjans. Ni tan sols la UE es planteja una política d'aquesta mena. No s'entén, doncs,

com es pot defensar el paper democràtic de la informació subministrada a través de cert tipus de mitjans si no hi ha gent que participi en tal procés. Accés universal, correu electrònic per a tots, tarifa plana, accés a Internet des de qualsevol país, etc. són qüestions que romanen alienes a un discurs que hauria d'elaborar-se a partir d'aquestes bases.

5) De l'anterior es dedueix la dificultat per a explicar-se esdeveniments puntuals (però fonamentals per a l'imaginari de la premsa tradicional) com és ara que Starr hagi escombrat d'un cop de ploma el protagonisme dels diaris –i els periodistes– davant de certs esdeveniments. El cas *Clinton* ha pivotat constantment al voltant de la xarxa i *The Washington Post* i companyia a penes han tingut l'oportunitat d'aportar elements sucosos per a la seqüela de *Todos los hombres del presidente*. Ara toca estudiar què farem en un context nou on Internet és el canal per on discorren milers de nous mitjans que, aïllats o combinats, representen el nou potencial informatiu de la democràcia. No té cap sentit, doncs, examinar aquest escenari a partir de credencials concedides *a priori* a una mena de format mediàtic (premsa de paper), just quan el periodisme de qualitat està emergint com una tasca associada a un entorn molt més complex determinat, entre altres coses, per la interactivitat entre mitjans i lectors (nous mitjans i nous lectors) i per la capacitat d'ambdós de crear xarxes que propiciïn la seva trobada.